

УДК 371.311+784.6

ЗМІСТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ "ІННОВАЦІЙНЕ МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ"

Плющик Є. В.

У статті розглянута змістова характеристика поняття "інноваційне мислення вчителя музики", в окремому контексті визначені особливості інновації, мислення та призначення завдань вчителя музики в педагогічній практиці.

Ключові слова: мислення, інноваційне мислення, вчитель музики, завдання вчителя музики.

В статье рассмотрена содержательная характеристика понятия "инновационное мышление учителя музыки", в отдельном контексте определены особенности инновации, мышления и предопределения заданий учителя музыки в педагогической практике.

Ключевые слова: мышление, инновационное мышление, учитель музыки, задания учителя музыки.

The author considers the content characteristic of the concept "music teacher's innovative thinking" and determines specific features of innovation, thinking and the role of music teachers in a separate context.

Key words: thinking, innovative thinking, music teacher, the role of a music teacher.

Постановка проблеми. Сучасна траєкторія трансформації освіти – це посилення особистісного виміру у педагогічній практиці і науці. Орієнтація на людину, фундаментальні цінності, рішуча демократизація освіти – це ті підвалини, на яких має базуватися освіта третього тисячоліття. Гармонійна розвинена особистість має стати головною метою і змістом всієї системи освіти [2]. Саме вона є однією із концептуальних факторів, які допомагають адаптації у мінливій соціальній інфраструктурі, набуттю професійних навичок і вмінь, формуванню моральних та культурних цінностей молоді. Стан і функціонування освітньої системи України впливає на реалізацію та збереження людської здібності, визначення спрямованості громадського розвитку.

На початку XXI століття визначились основні напрямки розвитку сучасної освіти – зростання самостійності у прийнятті рішень усіх суб'єктів освітньої системи, можливість для будь-якого навчального закладу розробляти й впроваджувати нові концепції навчання й виховання, відповідні навчальні програми, відкривати альтернативні заклади на комерційній основі. А для цього потрібне нове, альтернативне ставлення до розробки нових ідей – інноваційне мислення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед учених, які ведуть дослідження у перспективах інноватики, слід відзначити праці І. Д. Бежа, Л. І. Даниленка, І. М. Дичківської, М. В. Кларіна, О. М. Пехоти, О. В. Попової, Л. С. Подимової, А. І. Пригожина, В. А. Сластьоніна, А. В. Хуторського, а також праці дослідників проблем педагогічної інноватики О. Арламова, М. Бургіна, В. Журавльова, Н. Юсуфбекової, А. Ніколса та ін.

Мета статті полягає у розкритті змісту ключового поняття "інноваційне мислення вчителя музики", обґрунтуванні його значення для освітньої політики, яка пов'язана зі зміною соціальних ідентичностей, смислів культурного поступу українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. У наукових джерелах поняття "мислення" трактується як складний соціально-теоретичний феномен. Філософія визначає його як аналіз суб'єктивного та об'єктивного у мисленні, почуттєвого та раціонального, емпіричного та теоретичного та ін.; логіка розглядає як учіння про форми, правила та операції мислення; кібернетика тлумачить мислення як форму "штучного інтелекту" – технічне моделювання розумових операцій; в психології мислення подається як актуальна діяльність суб'єкта, вмотивована потребами та спрямована на особистісно

значущу мету; мовознавство розкриває співвідношення мислення та мови; естетика акцентує увагу на аналітико-мисленнєвих процесах творення та сприйняття художніх цінностей; наукознавство подає даний феномен у єдності історії, теорії та практики наукового пізнання; психопатологія вивчає різні види порушень нормальних функцій мислення і т. д.

Науковці в галузі психології (А. Брушлінський, Л. Виготський, О. Леонтьєв, О. Конопкін, К. Судаков, О. Тихомиров та ін.) розглядають мислення як соціально обумовлений, нерозривно пов'язаний мовою психічний процес самостійного пошуку та відкриття людиною суттєво нового (опосередковане та узагальнене відображення дійсності при аналізі та синтезі практичної діяльності чуттєвого пізнання). Вони сходяться на тому, що підсумком мислення є певна думка, ідея. Специфічним результатом його може бути поняття – узагальнений відсвіт певних предметів у спільних та суттєвих особливостях.

Мислення, за твердженням А. Брушлінського, нерозривно пов'язаний з мовою соціально-психічний процес самостійного пошуку, відкриття суттєво нового, опосередкованого та узагальненого відображення дійсності при аналізі та синтезі, яке формується на засадах практичної діяльності з чуттєвого пізнання та виходить далеко за його межі [4, с. 54].

В основу нашого дослідження покладені висновки психологів про те, що мислення – це процес опосередкованого й узагальненого відображення людиною предметів та явищ об'єктивної дійсності в їх істотних зв'язках і відношеннях. Матеріальною основою мислення є мова, яка є знаряддям і способом існування думки. Думка спирається на згорнуту внутрішню мову. Розумова діяльність органічно пов'язана з практикою. Практика є джерелом розумової діяльності. Мислення породжується потребами людської практики і розвивається у процесі пошуку шляхів їх задоволення [5, с. 270].

З точки зору теорії творчості ми спиралися на думки П. Блонського та Б. Асаф'єва.

Так, П. Блонський, досліджуючи мислення, акцентував увагу на засвоєному знанні як основі для розвитку мислення [1, с. 78].

Б. Асаф'єв вважав, що процес мислення розпочинається з постанови завдання, далі вибудовується пошук, побудова гіпотези та перевірка її. При помилковому рішенні процес повторюється [4, с. 85].

Поняття "інноваційне мислення вчителя музики" ділиться на чотири великих складники, які потрібно спочатку розглянути в окремому визначенні, а потім потрібно їх з'єднати у нове глобальне твердження.

Науковці по-різному трактують поняття "інновація": оновлення, зміни, впровадження нового (Л. Вікторова); процес створення, розповсюдження, засвоєння і використання нововведень (З. Абасов); кінцевий результат творчої діяльності у вигляді нової продукції (В. Слободчиков); процеси введення та освоєння педагогічних нововведень (В. Сафіулін); уперше створені, удосконалені або застосовані освітні, дидактичні, виховні системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності; реалізоване нововведення, яке постійно вдосконалюється в процесі впровадження (О. Остапчук).

Існуючий масовий стандарт мислення не достатній як для народження нових ідей, так і для їх сприйняття. Саме ця особливість є основною перешкодою до всього, що пов'язане з інноваційними процесами. І ця ж перешкода формулює першочергове завдання, яке необхідно вирішити з високою ефективністю: розробити новий стандарт мислення і створити умови для його впровадження в масову свідомість, що повинно стати головним важелем в освітньому процесі.

Освіта завдяки розуму (*ratio*) підтримує людину, породжену не природою, не біологією, а культурою, яка встановлює між людьми духовні зв'язки. Освіта підтримує "існування цього культурного світу, не дає йому розпадатися на інстинкти, відтворює світ людини – єдиний світ, в якому людина може бути людиною" [6, с. 35].

В архітектурі інноваційного мислення можна виділити два основних компоненти – інтереси і стереотипи. Що стосується впливу інноваційної освіти на індивідуальне мислення, то воно повинно формувати систему стійких образів мислення ("генеруючих" стереотипів), які є основою для виникнення і відтворення гнучких, креативних форм мислення, на чому наголошують науковці [1].

Нам імпонують певні аспекти дослідження Н. Кузьміної, в яких автор підкреслює, що першочергового значення у процесі формування мислення майбутніх учителів набувають форми творчої діяльності, що допомагають студентам активно та самостійно мислити. У зв'язку з цим підкреслюється: поняття "фахове мислення" має два аспекти – предметний (особливість мислення, обумовлена характером спеціальної підготовки, який застосовується у певній галузі наукових знань); якісний (тобто високий професійно-кваліфікаційний рівень спеціаліста, пов'язаний з мірою продуктивності від застосування спеціальних знань на практиці) [3].

Отже, можна стверджувати, що інноваційне мислення розширює світогляд, відображає переконання, обумовлює наступний щабель діяльності педагога-музиканта. Інноваційність мислення зумовлює модернізацію системи музично-педагогічних цінностей, стимулює рух уперед та синтезує освоєння культурного простору, розширення інтелектуального й духовного ресурсу, зростання творчої сили знання майбутнього фахівця.

Учитель музики повинен мати професійну підготовку, що забезпечує його здатність успішно вирішувати завдання, що виникають у швидко змінюваному середовищі на основі інноваційних підходів, глибокого розуміння методології творчості, цілеспрямованого використання законів економіки, з урахуванням отриманих педагогічних навичок. Сьогодні необхідна "випереджальна свідомість", яку має сформувати система випереджальної освіти, заснована на глибокій та органічній інтеграції з фундаментальною наукою. Ідеї формування такої системи освіти вже активно обговорюються серед науковців, фахівців-практиків. Потрібне інноваційне мислення і його новий стандарт є формою розумової діяльності, психофізіологічно сумісного з ментальністю населення, що проживає у нашій країні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Інноваційне мислення спрямовує освітній процес у "модус можливого". Завдяки його креативному змісту в освітньому процесі народжуються нові підходи щодо розуміння явищ і процесів професійної підготовки майбутніх музикантів-педагогів, у результаті яких суттєво поліпшується кінцевий результат, а саме здійснення продуктивної мистецької інноваційної діяльності в умовах загальноосвітньої школи.

Література

1. Журавлев В. А. Креативное мышление, креативный менеджмент и инновационное развитие общества (Часть 1) / В. А. Журавлев // Креативная экономика. – 2008. – № 4. – С. 3–8.
2. Кремень В. Г. Система освіти в Україні / В. Г. Кремень // Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз: монографія / В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, В. Г. Кремень та ін. ; за ред. В. Г. Кременя. – К. : Наукова думка, 2003. – 853 с.
3. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н. В. Кузьмина. – М. : Высшая школа, 1999. – С. 83.
4. Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності [Електронний ресурс] : Наказ МОН України № 522 від 07.11.2000 р. – Режим доступу: www.osvita.irpin.com – Назва з екрана.
5. Психологія : підручник для студентів вищих навчальних закладів / за ред. члена-кореспондента АПН України Ю. Л. Трофімова. – К. : Либідь, 2001. – С. 270–310.
6. Скотний В. Г. Філософія освіти: екзистенція ірраціонального в раціональному / В. Г. Скотний. – Дрогобич : Вимір, 2005. – 348 с.